

Поетичний символ терен включається в текстову взаємодію з іншими лексемами, розширюючи конотативне забарвлення, позначаючи символіку „відцвітання”, „відгоряння”, як-от: Коли ж відцвіту я у цьому терновому світі, / коли ж відгорю у колючих тернових словах – / із луку хай прийде калина з похиленим віттям, / хай прийде калина і стане мені в головах. [1,88].

Відзначимо, що в індивідуально-авторській інтерпретації, у контекстах, що торкаються почуттєвої сфери, флоролексема терен отримує стилістично-сміслову навантаженість, що досягається поєднанням діаметрально протилежних сем „щастя” і „радість”, „жаль” і „горе”, порівн.: В терновому світі, де в терну і щастя тернове, / де в терну і радість тернова, й тернові жалі, / вділи мені, доле, страждання тернове любові / і горе тернове вділити мені не жалій [1, 87].

У мові поезій Євгена Гуцала синонім флоризму терен (терновий кущ) – неопалима купина, виступаючи елементом асоціативної структури серця неопалима купина, актуалізує семи „істина”, „пам’ять”, „вічність”: Серця купину неопалиму, / що горіла з кожним днем щедріш, / заримують у погаслі рими, / захоронять у підземний вірш [1, 323].

Отже, потрапляючи в різне контекстуальне оточення, та чи та флоролексема здатна нести відповідне смислове навантаження, власне характеристичне, наприклад щодо тієї чи тієї пори року, різноманітних почуттів людини: щастя, радості, смутку, тривоги тощо. Зближуючись з елементами інших тематичних груп лексики, флороназви здатні репрезентувати найрізноманітніші образно-сміслові, емоційні контексти. Заслужують на увагу поєднання флоролексем із релігійно-церковними назвами, внаслідок чого виникають метафоричні утворення, які конотують значення врочистості, радості; з найменуваннями, які стосуються мистецької сфери, що дозволяє передати красу духовного життя тощо.

Література:

1. Гуцало Є.П. Твори: В 5 т. – Т. 5: Поезії, статті. – К.: Дніпро, 1997. – 576 с.
2. Гуцало Євген. Вибрані твори. Передм. М.Жулинського. Т. 1. – К.: Рад. письменник, 1987. – 134 с.
3. Словник символів. – К.: Народознавство, 1997. – 156 с.

УДК 371.132

Шумаєва С.П.

ДО ПИТАННЯ ШЛЯХІВ АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВНЗ

Анотація. У статті окреслюються шляхи та методи активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів під час вивчення іноземних мов у ВНЗ. Як такі розглядаються : метод ділової гри, використання краєзнавчого матеріалу, впровадження нових педагогічних технологій, мультимедійних тестуючих програм, використання міжнародних навчальних проєктів тощо.

Аннотация. В статье рассматриваются пути и методы активизации учебно-познавательной деятельности студентов в процессе изучения иностранных языков в ВУЗ. К ним относятся метод деловой игры, использование страноведческого материала, введение новых педагогических технологий, мультимедийных тестирующих программ, использование международных учебных проектов и проч.

***Annotation.** The article is about the ways of students education activization during foreign languages learning. They are: role play method, use of country history material, use of new pedagogical technology, multimedia test programs, international educational projects ets.*

Демократичні зміни в сучасному суспільстві України зумовили відповідні зрушення і на освітянській ниві, які передусім характеризуються переходом від авторитарних стереотипів до пошуків та розробки демократичних засад, методів і прийомів в організації та здійсненні педагогічного процесу, переходу в навчанні від традиційного пасивного накопичення суми знань до вмотивованого засвоєння студентами методів здобуття наукової інформації та вмінь реалізовувати свої знання у професійній діяльності. У зв'язку з цим навчальний процес у сучасному вищому навчальному закладі має бути спрямований на підготовку всебічно сформованого спеціаліста, мобільного на ринку праці, полімовного та комп'ютерно грамотного. Мова йде, власне, про перебудову вищої професійної освіти, про необхідність використання таких інтерактивних форм і методів навчання, які б активізували комунікативну, пізнавальну і творчу діяльність студентів, забезпечували формування знань та умінь, необхідних для майбутньої професійної діяльності. Проблема загострюється об'єктивно існуючою в сучасних умовах потребою у фахівцях різного профілю з високим рівнем іншомовної комунікативної компетентності, яка передбачає використання іноземної мови як засобу спілкування у сфері майбутньої професійної діяльності.

З метою вирішення проблеми активізації навчальної роботи студентів, пропонуємо вашій увазі декілька методів і прийомів, що використовуються як вітчизняними, так і зарубіжними педагогами під час викладання іноземних мов у вищих навчальних закладах.

На думку українських дидактів, ефективним підходом до вирішення вищезгаданої проблеми є використання метода ділової гри. У процесі ділової гри відбувається діалог на професійному рівні, обґрунтування різних думок і позицій, взаємна критика гіпотез і пропозицій, що веде до засвоєння не лише нових міцних знань та чітких уявлень, але й допомагає набутти досвід вирішення професійних завдань, формує ціннісні орієнтації майбутніх спеціалістів, сприяє виробленню системи їхніх власних переконань. Потенціал використання дидактичної гри є досить значний. На гру як метод активізації навчання звертали увагу в своїх роботах К.Д. Ушинський, П.Ф. Лесгафт, А.С. Макаренко, В.О. Сухомлинський. Періодом активізації застосування гри стало включення її в систему освіти дорослих. Гра вийшла за межі дитячих колективів і була визнана повноправним методом навчання у вищій школі. Проте відзначається надмірна різноманітність підходів до класифікації ігор взагалі і дидактичних зокрема, що призводить до невизначеності при створенні методичних розробок. Так, наприклад, часто спостерігається ототожнення ділової та рольової ігор, хоча вони мають різні сфери застосування та потребують так само різних організаційно-педагогічних підходів.

Програма „Крок за кроком”, що розроблена викладачами педагогічних університетів США за програмою фонду Д. Сороса, також стосується проблеми активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів. Основним концептуальним положенням цієї програми є демократизація стилю роботи із студентами. Перш за все це означає надання їм чималої самостійності у здобуванні знань, по-друге, організацію сприймання знань студентами через їх власний

практичний досвід, на відміну від звичного вербального шляху подачі і сприймання навчального матеріалу. Такий підхід дозволяє налагодити ділове і водночас демократичне особистісне спілкування між викладачем і студентами.

Як відомо, опанування іноземною мовою як засобом міжнародного спілкування унеможлиблюється без знань соціально-культурних та лінгвістичних особливостей країн, мова яких вивчається. А відтак, навчання іноземній мові невід'ємно пов'язане із знайомством з культурою іншомовної країни, з особливостями побуту та менталітету її громадян, способу їх життя, звичаїв, традицій. Тобто, вивчення культури іншого народу через мову – один із найбільш значущих аспектів діалогу культур у сучасному світі [1]. На думку багатьох вчених (М. Аріян, Є. Верещагін, В. Костомаров, О. Леонтович, Т. Лотарева, З. Никитенко-Попова, В. Ощепкова, С. Перкас, Ю. Пономарьова, Г. Рогова, Г. Томахін, Н. Чайковська, Г. Чернова, Є. Шейгал Р. Ло, А. Маунфорд, Дж. Хармер), саме використання країнознавчого матеріалу у процесі вивчення іноземної мови у вищих навчальних закладах значно підвищує зацікавленість студентів, активізує їх навчальну та пізнавальну діяльність. Це певною мірою пояснюється тим, що використання країнознавчого матеріалу залучає студентів до діалогу культур, сприяє вивченню англійської мови активно, творчо й ефективно, а також реалізації комунікативного підходу до навчання, сприяє розвитку лінгвістичних навичок та вмінь (збагачення лексики, навички перекладу, вміння працювати з фразеологізмами), знайомить студентів з конкретними аспектами іншомовної культури. Створюються передумови для сприйняття мови як складової частини всього духовного життя суспільства. Вивчення мови вже не є для студентів механічним процесом завчання нових слів та граматичних правил. Мовні одиниці сприймаються як носії інформації про особливості менталітету та, як наслідок, норм поведінки іншомовного суспільства. Такий підхід дозволяє зняти багато труднощів, з якими стикається студент. Проте країнознавчий матеріал, що пропонується студентам, повинен бути ретельно відібраним [2]. Бажано використовувати автентичні, сучасні, динамічні тексти, що відповідають рівню знань студентів. Так, приміром, сучасні викладачі відходять від стереотипізованого вивчення історії та культури англомовних країн. Натомість студенту пропонується опанування фахової термінології, вивчення статей Конституції, історії національної атрибутики, роботи органів правоохоронних закладів, порівняння економічних та політичних явищ країн, мова яких вивчається, з метою підвищення ролі патріотичного виховання студентів.

Неабияку роль у справі підвищення пізнавальної активності студентів при вивченні країнознавства на заняттях з англійської мови відіграє впровадження нових педагогічних технологій, мультимедійних тестуючих програм тощо. З цією метою у всьому світі створюються різноманітні комп'ютерні програми. Прикладом однієї із таких може бути „АМЕРІКАН 31-АКС”, яка дозволяє повною мірою розвивати культурологічну та лінгвістичну компетенцію студентів ВНЗ. В основі мультимедійної програми „АМЕРІКАН 31-АКС” лежить бажання покращити умови навчання іноземної мови у вищій школі, а також індивідуалізувати та диференціювати процес навчання такої частини мовного матеріалу, як ненормативна лексика – сленг. Терміном „сленг” зазвичай означають те, що не співпадає з нормою літературної мови. Хоча сленг „приховує” в англійській мові багато „гріхів” і складає одну третину слів розмовної мови, точного визначення сленгу не існує. Більшість науковців, які займаються цією проблемою, схильні називати

сленгом все те, що не потрапляє до підручників. Це мова кухонь, „макдональдсів”, спортивних майданчиків, коледжів – і т. д. Програма призначена для навчання і засвоєння лексичних одиниць американського сленгу. У програмі представлені одиниці сленгового матеріалу, які при роботі з курсом допомагають вивчити та закріпити нову лексику.

Серед проблем, що теоретично й експериментально розв’язуються на заняттях з іноземної мови, комунікативна компетенція й способи її досягнення є однією з найбільш актуальних. Опанувати комунікативну компетенцію, не перебуваючи в країні, мова якої вивчається, справа дуже важка. Тому важливим завданням викладача є створення реальних ситуацій, надання наочного уявлення про життя, традиції, мовні реалії англо- та американомовних країн.

Аналіз вивченої літератури з вищезазначеної проблеми дає нам підстави говорити про позитивний досвід використання відеоматеріалів при вивченні іноземної мови, що сприяє реалізації найважливішої вимоги комунікативної методики, тобто представлення процесу оволодіння мовою як розуміння живої іншомовної дійсності. Більше того, використання відеозаписів на заняттях забезпечує індивідуалізацію навчання й розвиток вмотивованості мовної діяльності студентів. У разі використання відеофільмів на уроках іноземної мови розвиваються два види мотивації: самомотивація, коли фільм цікавий сам по собі, й мотивація, яка залежить від того, що студентові буде показано і що він може зрозуміти з цього. Це приносить задоволення й додає віри в свої сили та бажання до подальшого удосконалення мовленнєвих навичок. Проте, важливим моментом є те, щоб студенти отримували задоволення від фільму саме через те, що вони розуміють мову, а не лише завдяки цікавому сюжету.

Ще однією перевагою відеофільму є сила враження й емоційного впливу. Тому головна увага має спрямовуватися на формування особистісного ставлення до побаченого. Успішне досягнення такої мети можливо лише, по-перше, при систематичному перегляді фільмів, а по-друге, в разі методично організованого перегляду. Слід зазначити, що застосування на уроці відеозаписів – це не лише використання додаткового джерела інформації. Це сприяє розвитку різних аспектів психічної діяльності, зокрема сприйняттю (слуховому, зоровому, моторному), увазі й пам’яті. Під час перегляду фільму виникає атмосфера спільної пізнавальної роботи. За цих обставин неухважний слухач стає уважним [3,4].

Отже, використання відеоматеріалів країнознавчого характеру на заняттях з іноземної мови збагачує студента знаннями про країну, мова якої вивчається, відомостями із різних галузей суспільного життя; служить джерелом інформації для мовленнєво-мисленнєвої діяльності: на їх основі можна зіставляти соціокультурні явища, робити гіпотези та висновки, просліджувати зміни, виявляти тенденції; дає змогу побачити реальне функціонування мовних засобів в автентичних документах та країнознавчих текстах; допомагає систематизувати й активізувати комунікативно цінний лексичний і граматичний матеріал.

Проблемою покращання засвоєння нового матеріалу та підвищення пізнавальної активності студентів при вивченні іноземних мов опікуються американські педагоги. З цією метою вони активно використовують весь арсенал мас-медійних засобів. Так, Міністерство освіти США постійно фінансує розробку та впровадження нових навчальних програми з дистанційної освіти. Одна з таких стосується початкового етапу вивчення німецької мови і передбачає використання супутникового телебачення. Програма прямої трансляції супроводжується відео- та

аудіокасетами і допоміжними матеріалами у вигляді навчальних посібників та методичних розробок для вчителя. Пряма трансляція курсу німецької мови проводиться двічі на тиждень протягом всього навчального року. Спочатку викладач з екрана повторює основні елементи попереднього уроку, а потім знайомить учнів з ілюстрованою відеокліпами новою темою, яка стосується не лише граматики, але й сюжетів з історії та культури Німеччини. Студенти мають змогу ставити запитання по телефону, факсу й електронній пошті екранному викладачеві. Реалізатори цієї програми відмічають значне зростання студентської пізнавальної активності, вони стверджують, що такий нетрадиційний виклад матеріалу помітно підвищує зацікавленість студентів до вивчення іноземної мови [5].

Використання новітніх мас-медійних технологій у педагогічній практиці США спричинило виникнення такої інноваційної форми роботи зі студентами, як електронна лекція [6]. Електронна лекція є своєрідною дискусією студентів між собою, між студентами та викладачами, а також викладачів між собою. Подібна форма роботи була започаткована ще 31 травня 1965 року, коли учні, які вивчали французьку мову в школі „Вест Венд” міста Мейсон, Вісконсин, протягом години спілкувалися з учнями ліцею імені Генріха IV в Парижі. Бесіда передавалася через супутник зв'язку „Ерлі Берд”. Цей міжнародний обмін між середніми школами був підготовлений Дрейфусом та Генрі Гумпер із університету штату Вісконсин. Позитивним моментом електронного режиму роботи є високий рівень взаємодії учасників лекції, особливо при постановці проблемних питань і безпосередньому їх обговоренні. Такий вид діяльності дозволяє запрошувати до участі науковців та авторитетних лекторів з усього світу, що сприяє кращому розумінню та ефективному засвоєнню навчального матеріалу.

Електронна лекція стала поштовхом до створення та реалізації різноманітних навчальних телекомунікаційних проектів, під якими розуміють сумісну навчально-пізнавальну, дослідницьку, творчу чи ігрову діяльність учнів-партнерів, організовану на основі комп'ютерної телекомунікації, що стосується певної проблеми, мети, ґрунтується на узгоджених методах і способах вирішення проблеми, спрямована на колективне досягнення результату.

Мета таких міжнародних навчальних проектів досить містка: від вивчення власне іноземної мови до дослідження культури народу, мова якого вивчається. Прикладом цього є телекомунікаційний проект „Конституція Росії і США”, який мав місце в 1996/97 роках і проводився між школами Downers Grove (США) і УВК № 326, Москва (Росія). Координатори проекту М.Ю. Бухаркіна і Джім Додд розробили основні етапи і методику його проведення. Проект призначався для російської сторони в межах вивчення шкільного предмета „іноземна мова”, однак передбачав також і надання учням певних знань з історії та суспільствознавства. Для американських школярів проект здебільшого стосувався вивчення суспільствознавства і передбачав розвиток учнівських умінь у написанні есе, доповідей рідною мовою тощо.

Проект класифікувався як дослідницький і передбачав чотири етапи його проведення. На одному із них російські учні повинні були опрацювати отриманий матеріал за такою схемою: виписати всі незнайомі слова з трьома основними значеннями і прикладами їхнього використання; виписати ситуації, в яких зустрічаються нові слова в отриманому від американців тексті і вивчити їх напам'ять; переказати отримані статті з коментарями; створити електронну версію власної статті, обробити її і відіслати американському партнеру.

Проект продовжувався протягом навчального року. Від американської сторони було надіслано 27 есе, а з боку російської — 23 статті. Контрольні зрізи досягнень учнів, які систематично брали участь у цьому телекомунікаційному проекті, показують покращання навчальних результатів з усіх видів мовної діяльності, зокрема збільшується швидкість читання (до 200 слів за хвилину), поліпшується якість перекладу текстів, які стосуються тематики проекту, покращуються практичні навички володіння усною та писемною формами іноземної мови, навички комп'ютерної обробки текстової інформації, розширюється світогляд, покращуються комунікативні навички, формується вміння вести дискусію англійською мовою тощо [7].

Отже, використання наведених методик у процесі вивчення іноземної мови у вищому навчальному закладі зумовлює: позитивні зміни в іншомовній комунікативній компетентності студентів (оскільки вони пов'язані з розвитком умінь майбутніх спеціалістів використовувати мову як засіб спілкування у сфері майбутньої професійної діяльності); значно вищу ефективність занять з їх використанням; позитивний вплив на розвиток пізнавальної активності студентів, характер взаємодії викладача і студентів, характер внутрішньокolleктивних стосунків у групі, розвиток емоційно-вольової сфери особистості (професійна спрямованість, самостійність, творчість, ініціативність, активність, емоційність, дисциплінованість), механізм формування та розвитку мотиваційної сфери студентів.

Література:

1. Маланчук Ю. М. Лінгвокраїнознавство та його роль у вивченні іноземних мов // Вісник ЛДПУ ім. Тараса Шевченка. – 2002. – № 9 (53). – 85-87.
2. Ощепкова В. В. Страноведческий материал на уроке английского языка // Иностр. яз. в школа. – 1998. – №1. – С. 73-76.
3. Черкас С. В. Сообщение страноведческого характера на уроке английского языка // Иностр. яз. в школе. – 2001. – №4. – С. 48-51.
4. Складенко Н. К. Як навчати сьогодні іноземних мов (Концепція) // Іноземні мови. – 1995. – №1. – С. 5-8.
5. Carr S., Young J.R. As distance-learning boom spreads, colleges help set up virtual high school// The chronical of higher education.- N.-Y.- 1999.- October.- Vol. XLVI,39.-P. A55-A58.
6. Ait Catalog of Instructional Materials.- Bloomington,1990.
7. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования /Под ред. Е.С.Полат.- М.:АКАДЕМА, 2001.- 270 с.